

Landbouwbeleid in spagaat

‘Extra regels zorgen ook voor schaalvergroting’

Aan de ene kant streeft Nederland naar een vrije wereldmarkt, waarbij concurrentie op kostprijs een belangrijke factor is. Aan de andere kant wil de maatschappij een landbouw gebaseerd op duurzaamheid, diervriendelijkheid en voedselveiligheid. Een spagaat waar het landbouwbeleid nog niet uit is.

Extra regelgeving op het vlak van dierenwelzijn leidt tot versnelde schaalvergroting.

Het streven naar een vrije wereldmarkt voor landbouwproducten stimuleert de vorming van grote bedrijven die zoveel mogelijk kosten willen besparen om op die wereldmarkt te kunnen concurreren. Relatief kleine gezinsbedrijven kunnen meestal niet op kostprijs concurreren en gaan ten onder als ze overgeleverd zijn aan de grillen van de vrije wereldmarkt. Het huidige landbouwbeleid is zowel gericht op liberalisatie, de vrije wereldmarkt, als op het behoud van gezinsbedrijven; maar dat is hinken op twee benen. Het is het een of het ander en als Nederland een vooraanstaand landbouwland wil blijven, moet er gekozen worden.

Impliciet wordt die keuze al gemaakt. De politieke balans begint steeds meer naar rechts door te slaan in de richting van liberalisering. Uri Rosenthal bracht als voorzitter van de Regiegroep Vitale Varkenshouderij, onlangs zijn eerste bevindingen naar buiten. Anders dan zijn voorgangers pleit hij niet voor productiebeperking, maar komt hij tot de conclusie dat de Nederlandse varkenshouder niet moet krimpen, maar het vizier vaker en beter moet richten op nieuwe exportmogelijkheden. Een citaat: „Er is wereldwijd een groeiende vraag naar kwalitatief goed én voedselveilig varkensvlees. Nederland kan dat efficiënt produceren. Als wij minder varkens gaan houden, zullen andere landen snel ons marktaandeel overnemen. Prijsherstel blijft uit en Nederland blijft slechts met een kleine sector over.” Om de concurrentie aan te gaan, is er volgens de VVD-er een sterke regie nodig en die ontbreekt op dit moment.

Concurrentie en innovatiekracht

De woorden van Rosenthal zijn weliswaar geen nieuw inzicht, maar wel een totaal ander geluid dan dat uit voorgaande jaren. Hoewel de oud-minister van Buitenlandse Zaken niet uit naam van de overheid spreekt, is zijn invloed bovendien nog altijd groot. VVD-Tweede Kamerlid Helma Lodders ziet de huidige paradox in het beleid en neemt een vergelijkbare stelling in als Rosenthal. Zij vindt dat de landbouwsector sterk moet blijven en dat het beleid zich daarop moet richten. „Ons land heeft de meest duurzame en innovatieve landbouwsector van de wereld. Politiek en maatschappij moeten dit erkennen. Luisteren

we naar de maatschappelijke discussie dan vindt men dat het nog duurzamer moet. Maar als de hele wereld zou produceren op de Nederlandse manier, dan is er minder grond nodig en zal er geen voedseltekort zijn.” Behoud van concurrentie en innovatiekracht zijn belangrijke uitgangspunten en volgens Lodders zijn kleine bedrijven daar over het algemeen minder goed in. Ze neemt als voorbeeld de kleine Franse bedrijven die in de afgelopen jaren niet geïnnoveerd hebben en afhankelijk zijn van EU-subsidies. „Nederland heeft de kennis. Landen als Brazilië gebruiken onze kennis om hun eigen kennis te vergroten en met ons te concurreren. Als de Nederlandse boer straks niet meer kan concurreren met dit soort landen en allerlei extra maatregelen bovenop de huidige regelgeving de kostprijs verhogen, dan verdwijnt hij uiteindelijk uit Nederland. En dan is de vraag: ‘Willen we dat?’”

Landbouwbeleid in spagaat

Het landbouwbeleid bevindt zich in een spagaat constateert ook landbouweconoom van het LEI, Krijn Poppe. „Alle extra maatregelen voor duurzaamheid zorgen voor een verhoging van de kostprijs, waardoor we niet meer concurrerend zijn. Door die spagaat is er geen echte exportstrategie meer. Ook niet voor binnen Europa. Men kan op twee manieren strategisch denken. Op een macro-economische manier; dan kijk je en wacht je af waar die strategie naartoe leidt. Dat is onder meer gebeurd met de scheepsvaart en textielindustrie. Deze sectoren waren ooit groot, maar produceren nu voor een nichemarkt. Je kunt ook keuzes maken zoals in de aardappelteelt is gebeurd door enerzijds te kiezen voor hoogwaardige pootaardappel en anderzijds voor zetmeelaardappelen. Voor de varkenshouderij zou dat een Heyde Hoevevarken kunnen zijn en bulkvarken voor een lage kostprijs.”

Het gebrek aan een exportstrategie vraagt om een duidelijke keuze, maar die wordt op dit moment niet gemaakt. Poppe: „Het kostprijsmodel wordt door een deel van politiek en maatschappij niet ondersteund, terwijl we wel een vrije wereldmarkt willen hebben. Als je vindt dat er specifieke eisen gesteld moeten worden, dan moet je ook de grenzen sluiten. Anders komen er forse problemen. De andere

redenering is met alle geweld de landbouw – en vooral de intensieve veehouderij in Nederland – handhaven en de strategie richten op meer en betere export en afzet, bijvoorbeeld naar China. Dan krijg je echter te maken met geopolitieke zaken, grote bedrijven en concurrentie uit onder andere Brazilië.”

Kennis lekt weg

De linkse politieke partijen willen volgens Helma Lodders dat de productie wordt beperkt, vooral in de varkenshouderij, maar daardoor holt deze sector uit en worden banen vernietigd. „Uiteindelijk verdwijnt met de sector ook onze kennis. Die kunnen we alleen onderhouden door de landbouwsector sterk te houden. Uitholling van de landbouw betekent uitholling van onze kennis.” Dat kennisexport en een sterke sector hand in hand gaan, vindt ook Krijn Poppe, maar wel met enige nuancering: „Het is tegenwoordig veel meer een nieuw Europees Agromom- ➤

Jaco Geurts: „Er is ander beleid nodig met als vertrekpunt, het behouden van boeren, tuinders en vissers voor ons voedsel.”

plex dan louter een Nederlands. Kijk naar FrieslandCampina en Vion. Die zitten in heel Europa. En de kennis van de rozenkweek zit in Nederland, maar de teelt niet. Je hebt dus geen grote nationale sector nodig om kennis te vergaren en te exporten.”

Macht grootwinkelbedrijf

CDA-Tweede Kamerlid Jaco Geurts is voorstander van de vrije markt. De concurrentie die daarbij hoort, draagt volgens hem bij aan vooruitgang en welvaart. Maar hij wil wel een vrije markt met een vitale landbouwsector voor de voedselzekerheid. „Het gaat echter in eerste instantie om een goed werkende Europese markt. Het voordeel van de Europese markt is dat we milieu en dierenwelzijnseisen beter gezamenlijk overeen kunnen komen en controleren.”

Geurts wil tussen de Europese landen een level playing field en op die manier de spagaat van het landbouwbeleid deels opheffen. Hij wil evenwel geen vrije markt zoals neo-liberalen dat zien, want hij pleit zelfs voor meer bescherming van de boeren. „De overheid heeft als taak toe te zien op een goede marktwerking. Door de toenemende marktconcentratie bij de retail zie ik op dit punt grote problemen ontstaan. De markt is een gigantische zandloper geworden van tienduizenden boeren naar drie inkooporganisaties van supermarkten en miljoenen consumenten. Het grootwinkelbedrijf bepaalt in grote mate wat wij eten en voor welke prijs. Deze marktconcentratie vraagt om een ander beleid met als vertrekpunt, het behouden van boeren, tuinders en vissers voor ons voedsel.”

Om de sector in en voor Nederland te behouden, moet er volgens Geurts een proactief en strategisch beleid gevoerd worden. „We zien nu een sector met een groot aantal familiebedrijven waar hard gewerkt wordt voor een schamel inkomen. Dat moet veranderen. Ik pleit daarom voor samenwerking in de landbouw om producenten beter een front te kunnen laten vormen tegen zeer grote afnemers. Gezinsbedrijven kunnen in mijn ogen dus het beste samen in een coöperatie of een producentenorganisatie opereren; daarom wil ik dat wij dat met regelgeving en geld ondersteunen.”

Regelgeving

Om de Nederlandse landbouw sterk te

houden, vindt WD-Tweede Kamerlid Helma Lodders, evenals haar CDA-collega Geurts dat in heel Europa dezelfde regels voor alle boeren moeten gelden. Dan kan Nederland echt concurreren en de koploperspositie in innovatie, duurzaamheid en precisielandbouw handhaven. „Teveel regels frustreren innovatie. Nederland moet op het Europese niveau teruggebracht worden. Neem de discussie over mest. De linkse partijen zien dit als een probleem, maar wij vinden mest vooral een waardevol product als vervanger van kunstmest.”

Lodders vindt ook dat de EU-regelgeving fors herzien moet worden onder meer als het gaat over braakliggende grond en vergroening. „Minder regels en meer ruimte. Laat de boer meer zelf bepalen. Als dierenwelzijn en milieu op een bedrijf van 10.000 varkens gewaarborgd zijn, dan moet dat kunnen. Wij moeten niet sturen op gezinsbedrijven of grote bedrijven. We moeten ons focussen op een concurrerende productie van veilig kwaliteitsvoedsel. Verplichten heeft geen nut en kan de kostprijs verhogen. Geef de boer de ruimte. Hij is tenslotte altijd de grootste landschapsbeheerder van Nederland geweest.”

Paradox in paradox

Krijn Poppe gelooft dat schaalvergroting en kostprijsverlaging gewoon blijven doorgaan, waardoor de spagaat vanzelf verdwijnt. Hij heeft namelijk een andere filosofie: een paradox in de paradox die de paradox zal opheffen. „De maatschappij wil rietgedekte boerderijen en stelt meer voorwaarden die kostprijsverhogend zijn. Dat betekent voor bedrijven dat ze moeten opschalen om voldoende inkomen te krijgen. De schaalvergroting en kostprijsverlaging gaan daardoor gewoon verder; ook op bedrijven die aan alle maatschappelijke voorwaarden voldoen.” Bovendien ziet Poppe steeds meer personen die het kostprijsmodel in stand willen houden en zich richten op export en grootschaligheid: „De commissie Rosenthal is daar een voorbeeld van. Concurreren op de vrije wereldmarkt en de extra kosten van regelgeving zorgen dus voor een versnelde schaalvergroting. Op de lange termijn lijkt schaalvergroting en kostprijsverlaging daarom te slagen.” Poppe vindt zelf ook dat productiebeperking geen antwoord is op de problemen in de sector en de markt: „Productiebeperking

betekent dat je importmaatregelen moet treffen om de sector te beschermen en dat botst met de vrije wereldmarkt. De paradox wordt dus steeds kleiner en verschuift langzaam naar het kostprijsmodel. We zijn in Nederland wellicht te ver doorgeschooten. Men wil meer realisme en minder idealisme.” ■

Helma Lodders: „Als dierenwelzijn en milieu op een bedrijf van 10.000 melkkoeien gewaarborgd zijn, dan moet dat kunnen.”

 Reageren?
redactie@pigbusiness.nl

Dit artikel is eerder verschenen in Vork, ook een uitgave van Agrio. Vork is een kwartaaluitgave met opinies en diepgravende journalistieke producties over voeding en de voedselketen. Vork wil hypes ontzenuwen en aanzetten tot nadenken. Voor meer informatie en aanvraag van een proefnummer www.vork.org

Personalised food geneest
Misleid over biodiversiteit
Dierenwelzijn stimuleert schaalvergroting